

STROKOVNE REVIE MED POTREBO IN PRESTIŽEM

PROFESSIONAL JOURNALS BETWEEN DESIRE AND PRESTIGE

Anton Prosen

UDK: 050.1/.4:528:655.4/.5
POVZETEK

Poudarek prispevka je na dejstvu, da je za znanstvene discipline, ki želijo strokovni javnosti predstaviti dosežke in razvoj stroke, nujno, da imajo svojo strokovno revijo, sicer ostajajo tako raziskovalni rezultati kot praktični dosežki stroke, kljub elektronskim medijem, marsikomu nedostopni. Tiskana publikacija je lahko dostopna različnim generacijam strokovnjakov. Uredniki, ki skušamo upoštevati vse normative za tovrstne publikacije, smo velikokrat pred dilemo, ali kriterije za objave zaostrovati ali naj bodo ti manj strogi. Ob tem se sprašujemo, ali pomenijo strožji kriteriji tudi dvig kakovosti, kako to cenijo financerji in ocenjevalci znanstvenega dela in kaj pomenijo objave v domačih strokovnih revijah v postopkih habilitacije. Na ta in vrsto drugih vprašanj sem želel odgovoriti v tem prispevku, predvsem pa sem želel opozoriti na težave, s katerimi se ob izdaji tovrstnih revij srečujemo uredniki (financiranje, organizacija, recenzije, oblikovanje in končno o strokovni vrednosti tovrstnih revij itn.).

Klasifikacija prispevka po COBISS-u: 1.04
ABSTRACT

The emphasis of the paper is put on the fact that scientific disciplines that want to present their achievements and advancement to the professional public need professional journals, otherwise research outputs and practical achievements, despite electronic media, remain inaccessible to many. Printed publications can be accessible to several generations of experts. Editors trying to follow the standards for professional journals are often faced with the dilemma whether to raise or lower the criteria. Thus we ask ourselves whether harsher criteria mean better quality, how this aspect is viewed by the providers of funds and reviewers, and what is the weight of publications in domestic professional journals in terms of awarding faculty titles. This and other questions were raised in this paper, and above all, I wanted to address the problems encountered by editors in publishing professional journals (financing, organization, reviewing, design and lastly the expert value of such journals).

KLJUČNE BESEDE

strokovna revija, tehnika, geodezija, uredništvo, založništvo, izdajateljstvo, Slovenija

KEY WORDS

professional journal, technical sciences, geodesy, editorship, publishing, printing, Slovenia

1 UVOD

V obdobju po drugi svetovni vojni v prejšnjem stoletju se je marsikatera stroka zavedla dejstva, da mora za svoj razvoj, poleg šolanja in dopolnilnega izobraževanja ter strokovnih obiskov in izmenjav strokovnjakov, poskrbeti tudi za redno izdajo strokovnih publikacij oziroma revij in na ta način poskrbeti za kontinuirano izobraževanje strokovnjakov in za obveščanje strokovne in laične javnosti o vlogi in pomenu posamezne stroke v družbi. Marsikatera strokovna revija v

Sloveniji v tem letu slavi jubilej polstoletnega izdavanja, kar pomeni lep in spodbuden jubilej za nadaljnji obstoj posamezne revije. Strokovne revije ne le da obveščajo strokovno javnost o razvojnih in raziskovalnih dosežkih v posamezni stroki, temveč skrbijo za nenehen razvoj strokovnega izrazoslovja in na ta način za obogatitev slovenskega jezika. Zdi se mi, da je vloga strokovnih revij še posebej pomembna na področju vzgoje mlajših strokovnjakov za razvoj kulture pisanja. Slednje velja še posebej za tehnične strokovnjake, ki se izražamo predvsem s tehničnimi načrti in manj s pisno besedo. Domače revije so velikokrat tudi spodbujevalci razvoja stroke in obenem vzgajajo strokovno javnost za predstavljanje stroke izven okvirov nacionalnih meja.

Kot glavni in odgovorni urednik revije *Geodetski vestnik* želim javnost opozoriti predvsem na probleme in dileme, s katerimi se srečujem ob urednikovanju strokovne revije, o vrednosti tega strokovnega dela, predvsem pa o vrednosti in pomenu same strokovne revije pri ocenjevanju strokovnih dosežkov raziskovalnih skupin in posameznikov. Ob teh dilemah in vprašanjih se urednikom in tudi drugim postavlja vprašanje, ali posamezna stroka, danes, v dobi informacijske družbe, strokovno revijo sploh še potrebuje ali je izdajanje zgolj neke vrste prestiž, da se stroka z dobro oblikovano izdajo in ustreznimi tiskarskimi dosežki lahko predstavlja v nekem okolju. V nadaljevanju bom poskušal odgovoriti na vprašanja in dileme, vendar pa lastnih delovnih izkušenj ne morem posploševati na ostale strokovne revije, ki izhajajo v slovenskem prostoru.

2 POMEN STROKOVNE REVIE

Kot smo že omenili, ima večina strok za cilj izdaje periodičnih publikacij z znanstveno in strokovno vsebino prvenstveno prenos znanstvenih spoznanj v strokovno prakso in pospešitev tehnološkega razvoja dejavnosti. Nenazadnje ima izdajanje strokovne revije pomembno vlogo pri ohranjanju tradicije revije in predstavitvi stroke doma in v tujini. Ob tem pa moramo uredniki poskrbeti, da strokovne revije ustrezajo veljavnim mednarodnim bibliografskim in tehničnim standardom za znanstveni tisk in serijske publikacije. Da dosežemo omenjene normative, se od uredništva kot tudi od glavnega in odgovornega urednika pričakuje, da pripravi ustrezna navodila.

3 NORMATIVI ZA NASTAJANJE PERIODIČNIH PUBLIKACIJ

Urejanje strokovne revije oz. periodičnih publikacij zahteva od uredništva in še posebej od glavnega in odgovornega urednika ustrezno znanje in izkušnje. Po eni strani gre za univerzalno poznavanje stroke, po drugi pa za strokovno znanje s področja nastajanja in publiciranja znanstvenih in strokovnih besedil. Če se ozrem v preteklost, v čas, ko sem bil izbran za glavnega in odgovornega urednika, moram priznati, da takrat nisem imel pravih izkušenj o normativih za nastajanje periodičnih publikacij, imel sem le izkušnje iz lastnih objav v posameznih strokovnih revijah in publikacijah. Tehnični inteligenci velikokrat manjka znanje iz nastajanja strokovnih in znanstvenih del, kar me je v začetku urednikovanja zelo oviralo. Takrat so mi bila v veliko pomoč Navodila za oblikovanje znanstvenih in strokovnih periodičnih publikacij, ki jih sofinancira MZT (1998), v katerih sem postopoma spoznaval ustrezne SIST ISO standarde, ki smo jih postopoma vgradili v Navodila avtorjem za objave v *Geodetskem vestniku* (2003). V navodilu je podrobneje opredeljena oblika periodične publikacije kot celote in oblika članka kot njenega osnovnega dela. Določila, izpisana iz standardov, so v teh navodilih zapisana kot obveznost ali priporočilo.

Naše uredništvo se je v celoti oprijelo teh priporočil.

Kvalitetna navodila avtorjem ter ustrezno navodilo za recenzijo prispevka (2003) sta podlaga za kvalitetno uredniško delo in uredniško politiko. Naše uredništvo je podedovana navodila in kriterije za objavo znanstvenih in strokovnih prispevkov dopolnilo z že navedenimi standardi ter ustrezno opremo člankov (UDK, razvrstitev po COBISS-u) (2002) ter uvedlo novost, da sta za recenziranje nujno potrebna dva recenzenta ter anonimno recenziranje, kar pomeni, da v postopku recenzije recenzent ne ve, kdo je avtor, niti avtor, kdo je recenzent. Šele če recenzent privoli, da pride do objave imena in stika med avtorjem in recenzentom, potem uredništvo poskrbi za kontakt. Ta postopek smo prevzeli po praksah iz tujine, saj smo posamezni avtorji dobivali v dopolnila članke, ne da bi vedeli, kdo jih je recenziral. Drugo so nam narekemale izkušnje, da v slovenskih strokovnih krogih ne vlada vselej prijateljsko vzdušje med posamezniki. Vse to pripelje do boljše kvalitete objav ter do profesionalnega odnosa med uredništvom in avtorji. Na ta način se je oblikovala ustrezna uredniška politika, ki zelo dobro vpliva na avtorje in njihovo zaupanje uredništvu. Seveda se ob tem postavlja vprašanje, do kakšne mere uredništvo posamezne revije sme ali lahko zastruje kriterije za dvig kakovosti strokovnih objav, ne da bi mu začelo zmanjkovati gradiva za objavo, in v kolikšni meri je tak način dela cenjen in spoštovan pri kriterijih za sofinanciranje revije.

Če izhajam iz izkušenj urednikovanja Geodetskega vestnika, potem se lahko pohvalimo, da nam ostrejši kriteriji prinašajo veliko več kvalitetnih objav ter večje zaupanje avtorjev uredništvu in nenazadnje, da so se začeli oglašati posamezni avtorji iz tujine, ki želijo objavljati v reviji. Posamezniki nas opozarjajo, da je revija med naročniki brana in ima svojstven odmev med strokovnimi krogi. Da revija doseže ustrezen ugled tako med strokovno kot tudi laično javnostjo (tisto, ki jih področje zanima), pa mora biti vsekakor izpolnjen pogoj rednega izhajanja revije. Vse naštetu nam vendarle daje potrditev, da z začrtano uredniško politiko nadaljujemo in da morajo tudi v bodoče obveljati ostrejši kriteriji za objave.

Dvig kvalitete in uveljavitev strokovne revije zunaj nacionalnih meja bi se vsekakor moral odražati tudi v institucijah, ki sofinancirajo izdajo take revije. Po našem mnenju in izkušnjah ni vedno tako. Resno delo pri izdaji zahteva velik uredniški napor in večji vložek celotne ekipe, kar pa se odraža v večji porabi časa in s tem povezanimi stroški. V upanju, da bodo ta prizadevanja in napor v bodoče tudi ustrezno vrednotena!

Mnogi raziskovalci izražajo pomisleke o vrednosti in pomenu objav v domačih strokovnih revijah zaradi njihovega podcenjevanja pri vrednotenju raziskovalnih in financiranju infrastrukturnih programov s strani pristojnega ministrstva oz. Agencije za raziskovalno dejavnost. Zadeva na tem področju se popravlja, predvsem s sprejemom Pravilnika o ocenjevanju in financiranju raziskovalnih in infrastrukturnih programov in z Navodili za delo osrednjih specializiranih informacijskih centrov pri vrednotenju raziskovalne uspešnosti v Sloveniji (2005). Posebno mesto so dobile strokovne revije, ki jih indeksirajo mednarodne bibliografske podatkovne zbirke, specializirane za ustrezno vedo ali področje (za Geodetski vestnik je to baza ICONDA). V našem primeru se avtorji spet vračajo k domačim objavam, kar kaže na to, da se vrednotenje objav v domačih revijah končno postopno ureja.

Največja dilema ostajajo objave posameznikov v korist pridobitve ustrezne univerzitetne habilitacije. Senati posameznih fakultet Univerze v Ljubljani so pred leti sprejeli ustrezna tolmačenja Meril za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev (2001). V našem primeru se lahko uvrstijo v pomembna dela le objave v revijah I. ali II. skupine (I. skupina: revije, ki jih indeksira SCI; II. skupina: recenzirane mednarodne revije iz sekundarnih baz) ali v monografijah ter v recenziranih zbornikih del mednarodnih kongresov v obsegu vsaj 0,6 avtorske pole ali kot univerzitetni učbenik v obsegu vsaj 15 avtorskih pol. Ta določba pa marsikaterega raziskovalca odvrta od objav v domačih revijah, še posebej, če uredništvo zahteva, da avtorji pošljejo za objavo prispevke, ki so izvirni, še neobjavljeni ali še niso predloženi drugi reviji v objavo. Seveda je to problem, ki ga mora urediti posamezna članica univerze in ne posamezni uredniški odbor. Gre predvsem za vrednotenje domačih strokovnih revij stroke, če te zadostijo kriterijem, podobnim ali enakim kot tuje revije (recenzija, upoštevanje ustreznih standardov itn.).

4 FINANCIRANJE

V primeru Geodetskega vestnika je glavni financer izdajatelj revije, to je Zveza geodetov Slovenije, oz. članarina članov posameznih geodetskih društev. Plačana članarina omogoča brezplačno prejemanje revije, ki izide štirikrat letno.

Drugi pomemben financer v preteklih letih je bilo ministrstvo, pristojno za znanost oz. Agencija za raziskovalno dejavnost (ARRS). Slednja sofinancira periodične publikacije z namenom, da se zniža prodajna cena in tako omogoči hitrejši pretok znanstvenih spoznanj v slovenskem in mednarodnem prostoru ter širjenje in ohranjanje domačih znanstvenih spoznanj.

Agencija sofinancira znanstveno periodiko na podlagi javnega razpisa. Na javni razpis se lahko prijavi raziskovalne organizacije, ki so vpisane v evidenco raziskovalnih organizacij pri agenciji. Prav tako se lahko prijavi znanstvene založbe iz uradnega seznama agencije, ki je opredeljen v Pravilniku o sofinanciranju osrednjih specializiranih informacijskih centrov (2005) ter društva s statusom delovanja v javnem interesu na področju raziskovalne dejavnosti. Agencija sofinancira stroške tiska in stroške priprave na tisk, ne sofinancira pa avtorskega honorarja piscem člankov.

Ker so upravičenci do sofinanciranja domačih znanstvenih periodičnih publikacij poleg raziskovalnih organizacij, ki so vpisane v evidenco raziskovalnih organizacij pri ARRS, znanstvene založbe iz uradnega seznama ARRS ter društva s statusom delovanja v javnem interesu na področju raziskovalne dejavnosti, se Zveza geodetov Slovenije prijavlja na vsakoletne razpise, da pridobi ta del sredstev. V skladu s pravilnikom piscem člankov ne plačujemo avtorskih honorarjev.

Tretji pomemben financer je Ministrstvo za okolje in prostor – Geodetska uprava Republike Slovenije, saj ima ta v reviji svoj prostor z naslovom Strani Geodetske uprave Republike Slovenije.

Ker se Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo (FGG) zaveda, da je redna izdaja strokovne revije pomembna tudi za razvoj raziskovalnega in pedagoškega dela ter za redno obveščanje o dogajanju na področju vzgoje kadrov, je v lanskem letu k sofinanciranju pristopila tudi sama. Glede na to, da izdajo revije že tretje leto vodi strokovni tim s FGG, je sofinanciranje znatno večje, kot ga

uradno prikazujemo, saj krijemo posamezna opravila in stroške iz pedagoške in raziskovalne dejavnosti (materialni in drugi stroški).

Namen prispevka ni bila podrobna analiza finančnega stanja revije, pa vendar bi želel povedati, da je bila revija pred tremi leti v taki finančni krizi, da je bila na ustreznih organih Zveze geodetov Slovenije sprejeta odločitev, da preneha izhajati in jo nadomestijo ustrezni informativni bilteni. S prenosom uredništva revije na FGG, vključitvijo več mlajših sodelavcev v izdajateljski tim, uveljavitvijo nove uredniške politike itn. smo za določen čas revijo rešili pred propadom. Še vedno pa iščemo dolgoročne stabilne načine financiranja revije, ki so za dolgoročno izdajanje nujni.

5 ZAKLJUČEK

Ob zaključku prispevka bi se rad vrnil k naslovu. Nekaj problemov in dilem, ki jih kot urednik zasledujem, sem že naštel. Ob koncu želim opozoriti na nekatere dileme, ki me vseskozi spremljajo.

Če pogledamo seznam strokovne periodike, ki izhaja v Sloveniji, bi lahko sklepali, da imamo bogato bero revij in publikacij v vseh strokah, da obstoja dolgoletna tradicija strokovne periodike, pa vendar je še nekaj vprašanj, ki bi jih morali v bližnji prihodnosti razrešiti. V nadaljevanju podajam nekaj vprašanj in dilem, ki izhajajo predvsem iz lastne prakse urednikovanja, veljajo pa morda tudi za drugo strokovno periodiko:

- urediti moramo dolgoročno financiranje znanstvene periodike v Sloveniji; v našem primeru sofinanciranje ARRS zadostuje le za izdajo ene številke revije;
- poraja se vprašanje, kako organizirati delo urednikovanja strokovne revije in preiti iz volonterskega ali ljubiteljskega v profesionalni pristop;
- kako pridobivati dobre strokovne prispevke in kvalitetne recenzije, če je treba obe opravili opraviti brezplačno;
- kako uspeti, da revija poleg doseganja strokovne kakovosti zadosti tudi oblikovalskim in tiskarskim nivojem;
- in končno je treba v Sloveniji poenotiti vrednotenje strokovnih revij in zato uvesti ustrezne kontrolne mehanizme.

Morda nisem uspel odgovoriti na vprašanje, ali je v Sloveniji izdaja strokovnih revij nuja ali pa neke vrste prestiž posameznikov in stroke. Poskusimo združiti moči in dolgoročno dokazati, da je izdaja strokovnih revij za razvoj znanosti in stroke nuja, prestiž pa naj se kaže predvsem v strokovni kakovosti in izgledu.

Opomba: Prispevek je nekoliko popravljen in dopolnjen referat, ki ga je imel avtor na strokovnem posvetu z naslovom Slovenska strokovna periodika – stanje in perspektive, ki ga je organizirala založba Educa iz Nove Gorice, dne 8. aprila 2005 v Ljubljani. Udeleženci posveta so z anketo ocenjevali tako prispevke kot referente. Ta prispevek in referent sta dobila najvišjo oceno, zato se je uredništvo odločilo, da prispevek objavimo v reviji.

Literatura in viri:

Merila za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev (2001). (17. 10. 2001). Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Pridobljeno 4. 4. 2005 s spletne strani: <http://intranet.uni-lj.si/Pravilniki/HabilitacijskaMerila/>

Navodila avtorjem za objave v Geodetskem vestniku (2003). Ljubljana: Zveza geodetov Slovenije. Pridobljeno 4. 5. 2003 s spletne strani: <http://www.geodetski-vestnik.com/>

Navodilo za delo osrednjih specializiranih informacijskih centrov pri vrednotenju raziskovalne uspešnosti v Sloveniji (2005). (3. 2. 2005). Ljubljana: Republika Slovenija, Agencija za raziskovalno dejavnost. Pridobljeno 10. 2. 2005 s spletne strani: <http://www.arrs.gov.si/infra/osic/kateg-znan-publ.asp>

Navodila za oblikovanje znanstvenih in strokovnih periodičnih publikacij, ki jih sofinancira MZT (1998). Ljubljana: Ministrstvo za znanost in tehnologijo. Pridobljeno 4. 5. 2003 s spletne strani: <http://www.mszs.si/slo/>

Navodilo za recenziranje prispevkov za Geodetski vestnik (2003). Ljubljana: Zveza geodetov Slovenije. Pridobljeno 4. 5. 2003 s spletne strani: <http://www.geodetski-vestnik.com/>

Pravilnik o postopku in merilih za izbor in sofinanciranje domačih znanstvenih periodičnih publikacij (2005). (10. 2. 2005). Ljubljana: Republika Slovenija, Agencija za raziskovalno dejavnost. Pridobljeno 3. 4. 2005 s spletne strani: <http://www.arrs.gov.si/infra/period/akti/prav-period-publ.asp>

Pravilnik o ocenjevanju in financiranju raziskovalnih in infrastrukturnih programov (2005). (10. 2. 2005). Ljubljana: Republika Slovenija, Agencija za raziskovalno dejavnost. Pridobljeno 3. 4. 2005 s spletne strani: <http://www.arrs.gov.si/sl/progproj/rprog/akti/prav-programi.asp>

Pravilnik o sofinanciranju osrednjih specializiranih informacijskih centrov (2005). (10. 2. 2005). Ljubljana: Republika Slovenija, Agencija za raziskovalno dejavnost. Pridobljeno 3. 4. 2005 s spletne strani: <http://www.arrs.gov.si/sl/infra/osic/akti/prav-OSIC.asp>

Tipologija dokumentov/del za vodenje bibliografskih podatkov v sistemu COBISS (2002). Maribor: IZUM, Institut informacijskih znanosti, 2000 Maribor, Prešernova 17, Slovenija. Pridobljeno 21. 11. 2002 s spletne strani: <http://cobiss.izum.si/bibliografije/raziskovalcev-uvodna-pojasnila>.

izr. prof. dr. Anton Prosen

FGG - Oddelek za geodezijo, Jamova 2, SI-1000 Ljubljana

E-pošta: aprosen@fgg.uni-lj.si

Prispelo v objavo: 3. maj 2005

Sprejeto: 27. 5. 2005